

Ybraýym pygamberiň asyl watany

Category: Goşgular, Kitapcy, Nukdaýnazar, Sözler, Taryhy makalalar, Türkmen dili

написано kitapcy | 21 января, 2025

Ybraýym pygamberiň asyl watany HEZRETI YBRAÝYM PYGAMBERIŇ (a.s) ASLY TÜRKMENISTANLYMY?

B.e.öň 20-nji asyrda Yrakda doglan Hezreti Ybraýym halkynyň gepleşik dili bolan şumer dilinde gepleýärdi. Şumerologlaryň aglabasy bu dili türki dillere degişli hasaplaýarlar. Her iki diliň arasynda anyklanylan 300-den gowrak meňzeş sözler (esasanam dini adalgalar) bardyr. «Udug» bilen «Iduk», «Tengri» («Taňry») bilen «Dengir» sözleriniň meňzeşligi ilki bilen ünsüňi çekýän aýratynlykdyr. Munuňam üstesine edil prototürk dilinde bolşy ýaly şumer dilinde-de «Taňry» adalgasynyň ikinji manysy «Gökdür». Şumer dini tekstlerinde hem «Ösümlükleriň ruhy» hökmünde, hemem tomsuň ortaky aýyny aňladýan «Dummuz» sözünüň bütin türki dillerde «Temmuz», «Tomuz/ Tamuz» görnüşinde ulanylýandygy-da diýseň ünsüňi çekýär. Hezreti Ysmaýylyň üsti bilen arap diliniň, Hezreti Yshagyň üsti bilenem ibrany diliniň atasy hasaplanan Hezreti Ybraýymyň bu dillere beren «Kudsi» we «Mukaddes» sözleriniň prototürk dilinde «Kut, «Kutsal» (türkmen dilindäki «gutlamak, «gutly bolsun» sözlerine üns beriň, terj.belligi – H.T) sözleri bilen ýakynlygy-da üns çekiji aýratynlyklaryň biridir. Hatda käbir dilçi alymlar sami dillerindäki «Adem/Adom» sözünüň «Atam», «Hawwa/Ýewa» (How ene, terj.belligi – H.T) sözünüň «Ýawa» (prototürk dilinde «bitewiligiň parçasyny» manysyny berýär), «Şeýtan/Satan» sözünüň «Jaýtgan» (prototürk dilinde «jaýdyran», «azaşdyran» manysyny berýär) sözüne meňzeşligine hem ünsi çekýärler.

Dünýä atçylyk taryhy boýunça işleýän alymlaryň aýtmagyna görä şumerler Merkezi Aziýanyň Günbatar sebitlerinden (Änew töwerekleri, terj.belligi) Mesopotamiýa barypdyrlar. Gadymy

şumer çeşmelerinde we häzirki Türkmenistanda Mary, Özbekistanda Semer ýaly birmeňzeş ýer-ýurt atlarynyň gabat gelmegi, Hezreti Ybraýymyň kakasynyň ady bolan Azeriň Merkezi Aziýada münlerçe ýyllap ulanylyp «azeri» sözüne esas bolmagy bu garaýşa goşmaça delildir. Heniz çaklama etabynda bolan bu garaýşa görä Hezreti Ybraýymyň Ýafetik (Merkezi Aziýaly) kökli bolaýmagy juda ähtimaldyr. «Gurhanda» agzalmaýanam bolsa, «Töwratda» agzalýan Hezreti Ybraýymyň üçünji aýaly Kanturadan (Kantorah) bolan ogullarynyň «uly ýaýlalar bilen gurşalan, derýalaryň aňyrsyndaky bir ýurda gitmegini» bu çaklamalary öňe sürýänler Hezreti Ybraýymyň ata-babalarynyň gelen ýerine (Türkmenistana) «hanif dinini» (ýekehudaýlylygy) wagyz etmäge gidipdirler diýip düşündirýärler. Ýa-da romanyň (Ahmet Turgutyň «Türk pygamber Bozgyryň syry» romany, terj.belligi – H.T) öňe sürmegine görä bu sebite Hezreti Ybraýymyň töresine bagly prototürk dilinde gepleýän pygamberler gelipdir. Şol sanda şamanizmiň tersine, paganiki däl – ýekehudaýly «Gök Teňri» ynanjynda doňuz etini iýmek beýleki ybraýymçy dinlerdäki ýaly haramdyr. Hatda bu jandary gargyş siňen haýwan hasaplaýarlar, towşany iýmegem halanylyp durulmandyr. Gurbanlyk düşünjesi hem edil yslandaky ýalydyr. Bu nukdaýnazardan «Gök Teňri» ynanjynyň «Gurhanda üç ýerde (2/62, 5/69, 22/17) agzalýan «sabi dinidigini» aýdýan alymlaram bardyr. Hezreti Muhammet (s.a.w) tarapyndan hem birnäçe gezek agzalan «Kantura ogullary» diýlen halkyň türk(men)lerdigi eýýäm birnäçe asyr bäri aýdylyp gelinýär. Özüne «Arab-y Müstarabe» (araplaşan) diýen Hezreti Muhammedi (s.a.w) mekgeli müşrikleriň süteminden goramaga çalşan agasy Ebu Talyp öz ýazan goşgularynda alys illerden kömege geljek garyndaşlaryndan söz açypdyr. Onuň goşgularynda «Eftalit» ýaly hun taýpalarynyň ady-da geçýär. Hatda Kerbela gyrgynçylygynda Hezreti Hüseyiniň (r.a): «Goýberiniň, derýanyň aňyrsyndaky illere (Mawerennahra) gideliň» diýip häzirki Türkmenistany göz önüne tutandygyny arap-yslam taryhçylarynyň özleri aýdýar. Şeýle-de Hezreti Hüseyiniň (r.a) şehit edilmeginden soň Ehli-Beytden birnäçe adam Emewi süteminden gaçyp, gürrüňi edilen ýurda (Türkmenistana) gelipdir. Şol wagtyň şertlerinde

Türkmenistana gitmekden has amatly bolan Kawkaza we Anadola gitmän, ala-böle Türkmenistana gidilmegi ýokarda agzalan maglumatlardan Ehli-Beýtdäkiler habarly bolmaly diýip düşündirýärler. Ak hunlaryň (eftalitler, abdal türkmenleri, terj.belligi – H.T) ýurdy bolan häzirki Mazary-Şerif şäherinde (häzirki Owganystanda, terj.belligi – H.T) Hezreti Alynyň (r.a) mazarydygyna ynanylan zyýaratgäh hem bardyr. VIII asyra degişli abbasy çeşmelerinde Merkezi Aziýadan gelen türk(men) ilçileriniň özlerini tanadanda: «Ybraýym Ýalawaç atamyzdyr, Ysmaýyl bolsa agamyzdyr» diýendikleri hem göz ýumup bolmajak delilleriň biridir...

Ahmet Turgudyň «Türk pygamber Bozgyryň syry» romanyndan bölek», «Profil» neşirýaty, Stambul-2011, 241-242-nji sahypalar). Taryhy makalalar